

INSTITUTUL TEOLOGIC ROMANO-CATOLIC „SFÂNTUL IOSIF”

**CRISTOLOGIA LUI
RUDOLF BULTMANN**

**Lucrare prezentată la *Teologie Dogmatică*,
de studentul Tiberiu BUDĂU anul IV,
Pr. Prof. Benone LUCACI**

IAȘI 2010

INTRODUCERE

Cei care studiază teologia, cu siguranță, au auzit vorbindu-se despre teologia lui Rudolf Bultmann, un teolog protestant cunoscut mai ales pentru faimosul program de demitzizare a Noului Testament. Ajunge astfel să nege, oarecum, existența lui Isus istoric susținând că important este Kerigma, predica sa. Important la Cristos este că a schimbat istoria, că a măntuit omenirea și astfel am devenit cu toții justificați prin credință.

Pentru a înțelege mai bine teologia cristologică al lui Bultmann este nevoie de mult studiu. Prezenta lucrare își propune să dea un răspuns la această problemă și să ne introducă, astfel în universul teologiei protestante dar și în viața religioasă a teologului. Acest lucru se va realiza în mai multe puncte: mai întâi ne este prezentată situația generală a teologiei moderne, în care se încadrează teologia bultmanniană.

Pentru a-l înțelege pe Bultmann este nevoie să-i cunoaștem biografia. De aceea următorul punct va trasa câteva din punctele cele mai importante ale vieții și operei teologului. După aceste elemente preliminare lucrarea se axează pe analiza exactă a teologiei sale. Se va observa că premissa de la care pleacă Bultmann este faptul că Noul Testament nu mai este înțeles de către popor datorită faptului că are un limbaj greu și puternic mitizat. Iar acest limbaj trebuie demitzizat, iar demitzândul se ajunge chiar la negarea celor mai importante adevăruri de credință: întruparea, viața, patima, moartea și învierea lui Isus. Și acest lucru distrugă însăși esența creștinismului. De aceea, conchide Bultmann nu este important Isus istoric ci Cristos cel predicat care ne-a schimbat viața. Importantă este kerigma și rolul ei existențial pentru fiecare om care crede.

Ultima parte prezintă reacția lui Ernst Käsemann, un teolog protestant, și binecunoscutul Joseph Ratzinger, actualul papa Benedict al XVI-lea.

1. Teologia modernă

De-a lungul istoriei a existat o dilemă cu care s-au ocupat teologii: Isus sau Cristos?

O primă metodă de cercetare a fost metoda „istoricității”, care în sensul strict al cuvântului, desemnează o formă de gândire care susține o limitare la „documentabil”, și de aceea sustrage credința din cercetare. O a doua metodă, și ea inacceptabilă, reduce cercetarea doar la ceva ce se poate „proba”. Astfel tezele care ni se oferă nu sunt altceva decât expresia unui mod personal de a privi lumea. Apare astfel o a treia metodă care încearcă să înșăture cu totul dilema istoricității și de o consideră superfluă. Această metodă este întărită în filozofia lui Hegel și în teologia lui Rudolf Bultmann.

Teologia modernă se învărte în jurul persoanei lui Isus și al lui Cristos. Începe, mai întâi, prin a-l abandona pe Cristos, îndreptându-se spre Isus și considerându-l ca

fiind accesibil din punct de vedere istoric, pentru ca apoi, odată cu Bultmann, punctul culminant al teologie să se reorienteze spre Cristos.

1.1. Teologia liberală: de la Cristos la Isus

Este aceea teologie în care s-a format și Bultmann și care, asemenea multor cercetări științifice se orientează spre persoana lui Isus istoric. Harnack la începutul secolului XX, prin lucrarea sa *Das Wesen des Christentums*¹ face o afirmație care părea să rezolve controversele dintre creștini și necreștini, dar nu numai: „Nu Fiul, ci numai Tatăl își are locul în Evanghelie, aşa cum a predicat-o Isus”. Dacă Fiul aparține numai cătorva, Tatăl le aparține tuturor și toți îi aparțin lui. Acolo unde credința a dezbinat, iubirea poate reface unitatea. Isus împotriva lui Cristos înseamnă: la o parte cu dogmele, înapoi la iubire. Faptul că Isus predictorul a fost transformat în Cristos cel predicat și care acum pretinde credință în el și devine dogmă, a realizat în istorie o ruptură decisivă. Isus proclamase mesajul non-doctrinar al iubirii și în aceasta constă marea revoluție prin care el a zdrobit platoșa ortodoxiei farizaice, intaurând an locul cultului „drept” simplitatea încriderii în Tatăl, frățietatea dintre oameni și voacția comună la o singură dragoste. Dar în timp ce Harnack își proclama teoriile, Bultmann își începe și el programul teologic, care, este în opoziție cu cea a lui Harnack.

Tot în acea perioadă apă multe monografii și biografii a persoanei lui Isus istoric, care de multe ori sunt îmbrăcate cu fabulații și nu țin cont de credință, și care fie îl reduc pe Isus la un sumplu „bărbat din Nazaret”, fie îl exaltă atât de mult încât devine „o fata morgana” un vis romantic al unui romancier sau poet.

1.2. Rudolf Bultmann: de la Isus la Cristos

Bultmann alege o altă metodă de cercetare care îl duce spre accentuarea persoanei lui Cristos predicat, spre Kerygmă. Isus are importanță doar prin sumplul fapt că a existat. În rest, credința nu se raportează la ipotezele cercetării istorice a lui Isus care nu au nici o certitudine istorică, ci doar la datul verbal al predicii, prin care îi se deschide existenței închise a omului calea spre ceea ce îi este propriu. Astfel nu Isus este important ci Cristos cel predicat, care trebuie să ne schimbe viața. Dar să privim mai îndeaproape viața și programul teologicocristologic al lui Bultmann².

2. Viața Teologului Rudolf Bultmann

¹ *Esența creștinismului*

² Cf. J. RATZINGER, *Einführung in das Christentum. Vorlesungen über das Apostolische Glaubensbekenntnis*, Kösel-Verlag GmbH & Co., München 1968; trad. română, *Introducere în creștinism. Prelegeri despre Crezul apostolic. Cu un nou eseu introductiv*. Sapientia, Iași 2004, 136-139.

Rudolf Bultmann s-a născut pe 20 august 1884 în Wiefelstede, Germania. A fost profesor de exegeză a Noului Testament în Malburg (1912), Breslau (1916), Giessen (1920), iar din 1921 la Malburg (unde este coleg cu Hegel). Moare pe 30 iulie 1976. De-a lungul vieții sale a scris aproximativ 19 lucrări de teologie. Dintre acestea amintesc: *Die Geschichte der synoptischen Tradition*³ (1921), *Jesus*⁴ (1926) și *Neues Testament und Mythologie*⁵ (1941).

Bultmann este cunoscut ca un mare personaj al protestantismului german al secolului XX și dar și sub numele de „teologul demitizării”⁶.

3. Teologia

Ca o premisă a teologiei sale, Bultmann pleacă de la ideea că textele Noului Testament a o încărcătură mitologică foarte mare și de aceea este foarte greu să fie acceptat și înțeles de omul din timpul nostru.

Ca teolog, Bultmann și-a propus să realizeze unitatea teologiei istorice și a teologiei sistematice sau, ca să fim mai preciși, unitatea interpretării biblice pe baza metodei istorico-critice și a prezentării sistematice a înțelegerei credinței (= *glauben und verstehen*).

Ca metodă, se folosește de mijloacele analizei existențiale, îndeosebi de filozofia lui Heidegger și a lui Kant.

Bultmann își propune să răspundă la două întrebări: „Cine este Isus”? (analizând kerigma care vorbește despre el) și a doua: „în ce raport se a-flă credința noastră cu acest Isus?,” ceea ce îl obligă să aprofundeze esența credinței.

Ca reprezentant al „teologiei dialectice”, ca acela care-și propuse să depășească radicală istoricismul teologic, Bultmann ia, aşadar, ca obiect al investigației sale, nu numai critica literară a evangeliilor, ci și ambientul religios în care a apărut creștinismul primar, precum și influxul pe care l-a avut asupra acestuia. Așa ajunge la concepția sa despre mit, ca mod de exprimare a unei interpretări precise a existenței umane. Ideea demitizării evangeliilor de toate imaginile mitologice folosite la redactarea lor este adânc ancorată în gândirea sa teologică⁷.

Dar pentru a înțelege mai bine acest lucru trebuie să avem clar în minte ceace înțelege Bultmann prin mit.

3.1. Mitologia Noului Testament

Bultmann înțelege prin mit un mod de a exprima o interpretare foarte precisă a existenței umane: omul se vede încercuit de numeroase puteri și își exprimă propria

³ *Istoria tradiție sinoptice* – lucrare prin care introduce istoria formelor.

⁴ *Isus* – lucrare prin care îl prezintă pe Isus în formă existențială.

⁵ *Noul Testament și mitologia* – prezintă manifestul despre demitizare.

⁶ Cf. H CONZELMANN, „Rudolf Bultmann” în *Mysterium salutis. XII:Supplemento*, 265.

⁷ Cf. E. FERENT, *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru măntuirea omului*, Sapientia, Iași 2004, 127-128.

condiție prin imagini și povestiri mitice, în care puerile existenței sale sunt concretizate în personaje ce stau să se confirme în realitate. Mitul are mai multe aspecte. Bultmann îl privește ca o provocare a faptului de a fi aplicat asupra Noului Testament⁸. Prin întrupare, prin semnele lui Isus, prin înviere etc, ucenicii s-au gândit să exprime impresia profundă pe care Isus o făcuse asupra lor. Ei au încercat să arate că au găsit în Isus un om care a trăit o viață model de încredere și credință în Dumnezeu. Întruparea însă este mitologică. Ideea că Dumnezeu a devenit om în sensul strict al cuvântului este complet incredibilă și absurdă.

Concepțiile teologice găsite în Evanghelii reprezintă meditațiile lor în legătură cu persoana lui Cristos, nu învățările pe care le-a dat el. Nu a existat un Fiul metafizic al lui Dumnezeu. Dacă a existat cât de cât o asemenea idee, ea a fost aceea că Dumnezeu 1-a adoptat pe Isus⁹.

În mit își găsește expresia credința că lumea pe ca-re o cunoaștem și care este la îndemâna noastră, credința că lumea în care trăiește omul nu-și are rațiunea de a fi în ea însăși, credința potrivit căreia cauza și limitele lumii se află în afara a ceea ce cunoaștem și este la îndemâna noastră. Omul, aşadar, conform acestei credințe, e condus și urmărit de unele forțe sinistre, hegemonice, amenințătoare, care sunt cauza și limita lui și a lumii. Altfel spus, mitul exprimă convingerea că omul nu dispune de el însuși: că el nu numai că este condiționat în interiorul lumii cunoscute, dar, mai ales, că e dependent de acele forțe hegemonice care stau dincolo de cele cunoscute și că tocmai în această dependență poate găsi libertatea de forțele cunoscute de el¹⁰.

Metafizica (despre aceasta are un concept kantian), constă în tendința de a obiectiviza, adică de a exterioriza și materializa formele sau stările noastre subiective mentale, recunoscându-le și atribuindu-le o valoare obiectivă în afara minții noastre.

La Kant, ideile se deosebesc de categorii: categoriile au ca materie fenomenele, care sunt percepute de sensibilitate, ceea ce face ca judecările minții să aibă valoare obiectivă. Ideile, dimpotrivă, nu au un real obiect: voiesc să ajungă la *vovjieva*, dar acestea nu sunt percepute de sensibilitate. Această tensiune pe care o experimentează omul între *voufieva* și (*paivâjieva* constituie antinomiile lui Kant.

Această mentalitate mitico-metafizică este aceea care, după părerea lui Bultmann, a conlucrat la compunerea textelor neotestamentare¹¹. Pentru a înțelege mai bine problema mitului și modul în care a fost înțeleasă de Bultmann iată un text evocabil de la începutul lucrării sale numite: *Noul Testament și mitologia*:

⁸ Cf. CONZELMANN H., „Rudolf Bultmann“, 265.

⁹ Cf. E. FERENT, *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru măntuirea omului*, 128.

¹⁰ Cf. R BULTMANN., *Nuovo Testamento e mitologia. Il manifesto della demitizzazione*, GDT 41, Queriniana, Brescia 1970, 119-120.

¹¹ Cf. E. FERENT, *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru măntuirea omului*, 128-129.

Imaginea neostestamentară despre lume este mitică. Lumea apare împărțite pe trei planuri: în centru se găsește pământul, deasupra se află cerul și dedesubt este iadul. Cerul este locuința lui Dumnezeu și a creaturilor cerești, îngerii, lumea subterană, infernul, este sediul sau locul chinurilor, locul forțelor hegemonice malefice. Lumea, pământul este locul trudei, al muncii cotidiene, dar și teatrul acțiunii forțelor supranaturale ale lui Dumnezeu și ale îngerilor săi, ale Satanei și ale demonilor săi. Forțele supranaturale acționează asupra evenimentelor umane, asupra gândirii, asupra voinței și a vieții omului: minunile n-au nimic neobișnuit. Omul, nefiind patron, nedispunând de sine însuși, demonii pot pune stăpânire pe el, iar Satana îi poate insufla gânduri rele. Dar și Dumnezeu poate influența gândirea și voința omului, îl poate face să contemple vedenii cerești, să-l determine ca să-i asculte cuvântul care poruncește și mângâie, îi poate dăruia forță supranaturală a Spiritului său. Istoria întreagă nu parcurge un drum continuu și regulat, ci primește și ea un impuls și o orientare de la aceste forțe supranaturale.

(...) Acestei imagini mitice despre lume îi corespunde modul în care este expus evenimentul măntuirii, care formează adevăratul conținut al predicii neotestamentare. Această predicare se exprimă printr-un limbaj mitic: sfârșitul timpurilor a sosit deja, „când timpul s-a împlinit” Dumnezeu l-a trimis pe Fiul său. Aceasta, care are o preexistență divină, apare în lume ca om; moartea sa pe cruce, căreia îl se supune ca un păcătos, constituie răscumpararea păcatelor oamenilor; învierea sa marchează începutul catastrofei cosmice care este anihilată de moarte, moarte introdusă în lume de Adam. Forțele demonice care acționau în lume și-au pierdut puterea. Cel înviat care s-a înălțat la cer, de-a dreapta lui Dumnezeu, a devenit Domn și Rege. El se va întoarce, pe norii cerului, pentru a termina lucrarea de măntuire; atunci va avea loc învierea morților și a drepților, și păcatul, moartea și orice suferință va fi învinsă. Toate acestea se vor întâmpla destul de repede: Paul crede că deja trăim aceste evenimente¹².

Bultmann susține că autorii scrierilor sfinte obiectivizează, materializează și ipostaziază deseori sentimentele, simțămintele lor interioare subiective, dându-le numele de îngeri sau spirite binefăcătoare, când e vorba de impulsuri și sentimente bune, ori de demoni sau spirite malefice, când e vorba de impulsuri rele. Atribuindu-le acestora o existență autonomă, scriitorii sacri deduc că deasupra noastră ar exista un cer populat de o ierarhie de îngeri și de ființe supranaturale, sub stăpânirea atotputernică a lui Dumnezeu, iar sub noi, un infern plin de spirite malefice.

O dată stabilit caracterul mitico-metafizic al limbajului biblic, Bultmann se întreabă: Kerigma sau Veste creștină poate să mai pretindă omului de azi să accepte ca adevărată viziunea mitico-metafizică a lumii?¹³ Omul mai poate înțelege sensul Scripturii? Răspunsul la această întrebare nu poate fi decât negativ: „E o

¹² Rudolf BULTMANN, *Nuovo Testamento e mitologia...*, 103-105.

pretenție absurdă și negativă”¹⁴. Este, mai întâi absurdă, deoarece viziunea mitică nu este de fapt specific creștină, dar este pur și simplu viziunea care se avea despre lume în epoca arhaică, care nu cunoștea și nici nu primise încă amprenta gândirii științifice moderne. Apoi este imposibilă, deoarece o viziune despre lume nu devine proprie pe baza unor decizii existențiale, dar este oferită omului în concreta sa situație istorică. Așadar, pentru omul modern, concepția mitică despre lume și reprezentările escatologice ale răscumpărătorului și ale răscumpărării sunt depășite¹⁵. De aceea, conchide Bultmann, este nevoie de o demitizare prin care să descopere sensul sau semnificația aprofundă a textelor aflate sub reprezentare mitologică.

Constatând distanța culturală dintre lumea secolului întâi și aceea din secolul XX, și preocupat de a reuși să facă reală, realitatea despre care vorbește Scriptura omului contemporan, Bultmann a insistat asupra precomprehensiunii necesare oricărei comprehensiuni și a elaborat teoria interpretării sau analizei existențiale a scrierilor NT. Sprijinindu-se pe gândirea lui Heidegger, afirmă că exegiza unui text biblic nu este posibilă fără „presupunerile” care conduc comprehensiunea. Precomprehensiunea este bazată pe raportul vital dintre interpret și faptul despre care vorbește textul. Pentru a evita subiectivismul, este necesar ca precomprehensiunea să se lase aprofundată și îmbogățită, chiar modificată și corijată, de către ceea ce spune textul. Punându-și problema conceptualității juste care să definească modul de a pune întrebările plecând de la care textele Sfintei Scripturi pot fi înțelese de omul de azi, Bultmann pretinde că ar găsi răspunsul în analitica existențială a lui Heidegger. Existențialurile heideggeriene ar avea dimensiuni universale și ar oferi structurile și concepțele cele mai potrivite pentru înțelegerea existenței umane revelate în mesajul Noului Testament¹⁶.

3.2. Demitizare

„Demitizare” este un concept în jurul căreia s-a desfășurat o dispută care, în anumite momente, a atins un nivel ridicat și în cursul căreia s-au dezbatut temele fundamentale ale credinței creștine: Dumnezeu, revelația, filiațiunea divină a lui Isus, crucea și învierea, minunile, Cuvântul lui Dumnezeu, Biblia, etc. Putem pretinde că termenul că termenul a fost disputat, de multe ori, în discuțiile publice, dar este mai bine înțeles în legătură cu concepția teologică bultmaniană¹⁷.

¹³ Cf. E. FERENȚ, *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru măntuirea omului*, 130-131.

¹⁴ Rudolf BULTMANN, *Nuovo Testamento e mitologia...*, 106.

¹⁵ Cf. Rudolf BULTMANN, *Nuovo Testamento e mitologia...*, 106-107.

¹⁶ Cf. COMISIA BIBLICĂ PONTIFICALĂ, *Interpretarea Bibliei în Biserică* (21.9.1993), ITRC, Iași 2000. EV 13/2982-2983.

¹⁷ Cf. H CONZELMANN, „Rudolf Bultmann“, 265.

Prin termenul „demitizare” Bultmann întelege un procedeu hermeneutic care analizează textele și expresiile mitologice în funcție de conținutul lor real¹⁸.

Bultmann susține că însăși Noul Testament invită la o critică textuală deoarece în modul său de prezentare unele pasaje nu concordă cu altele și altele apar ca fiind în contradictoriu. Contradictorie este prezentarea chenozei preexistenței (*Fil 2,6-11*) și raportul cu minunile sale, prin care se demonstrează că el este Mesia; contradictorie este ideea preexistenței ca și parte a fecioriei Mariei. Se contrazic și evenimentul credinței în creație și apartenența sa la conducerea lumii (*1Cor 2,6*).

Omul, de o parte este văzut ca o entitate cosmică, pe de alta ca o persoană autonomă care poate să decidă să se salveze sau să se piardă. De aici faptul că, pe când multe pasaje ale Noului Testament sunt accesibile în mod direct omului de azi, altele rămân incomprehensibile și mute. De aceea rezultă că demitizarea se concretizează deja în interiorul Noului Testament¹⁹.

În urma demitizării Bultmann ajunge la mai multe concluzii: învierea lui Isus nu este un eveniment istoric, ci un mit, o prezentare mitică a unui erou care răsare din reorientarea omenirii săvârșite de Cristos. Miturile escatologice ale judecății și sfârșitului lumii evidențiază gravitatea situației omului care este responsabil de irepetibila sa existență trăită încontinuu în fața morții. El îndepărtează de la figura lui Cristos tot ceea ce este extraordinar, supranatural, adică tot ceea ce, după părerea sa, este fructul mentalității mitice a autorilor Noului Testament. În afara semnelor minunate săvârșite de Cristos în timpul vieții sale publice, sunt demitizate, reinterpretate și nașterea sa feciorelnică, învierea și înmălțarea sa la cer. În acest mod, Bultmann nu numai că-1 privează pe Isus de originea și funcția sa supranaturală, divină, și de operele sale miraculoase, semne ale dumnezeirii sale, dar merge până acolo încât, probabil, pune la îndoială însăși existența istorică a lui Cristos. La Bultmann contează numai Cristos al credinței și Kerigma Bisericii. În „teologia sa dialectică,” punctul de referință nu este „Isus istoric,” ci Isus al credinței, iar credința la el, se întemeiază numai pe mesajul sau kerigma lui Isus²⁰.

În baza cercetării și a interpretării existențiale istorice, „despre viața și personalitatea lui Isus noi nu putem să știm nimic sigur, fie pentru că izvoarele creștine nu s-au interesat de aşa ceva, fie pentru că nu există alte izvoare despre Isus”²¹.

Cu toate acestea Bultmann adaugă faptul că nu putem nega existența istorică a lui Isus deoarece el este la originea kerigmei istorice al cărei prim stadiu tangibil îl reprezintă comunitatea palestiniană primară. El accentuează un singur lucru la Isus: mesajul său, kerigma. Opera lui Cristos constă esențial în predică, în vestirea împărăției lui Dumnezeu, care este un nou mod de a întelege raporturile dintre om și

¹⁸ Cf. Rudolf BULTMANN, *Nuovo Testamento e mitologia...*, 237.

¹⁹ Cf. Rudolf BULTMANN, *Nuovo Testamento e mitologia...*, 121-122.

²⁰ Cf. E. FERENT, *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru măntuirea omului*, 132-133.

²¹ Cf. R BULTMANN., *Gesù*, Queriniana, Brescia 1972, 30 ss.

Dumnezeu. Esența mesajului creștin stă în revelarea unui mod nou de viață acordat omului și un nou mod de a-și înțelege viața: „Cuvintele lui Isus voiesc să conducă omul ca să devină conștient de caracterul absolut al revelației și al exigenței divine; ele arată că nu se poate urma în același timp voința lui Dumnezeu și interesele proprii”²². Această problemă este exprimată și într-o altă carte a sa: *Iesus Christus und die Mythologie*: Cuvântul lui Dumnezeu cheamă omul să renunțe la egoismul său și la siguranța iluzorie pe care și-a construit-o. Îl cheamă să se îndrepte spre Dumnezeu, care este dincolo de lume și peste gândirea științifică. Îl cheamă în același timp ca să regăsească adevăratul său eu. Eul omului, de fapt, viziunea sa interioară, existența sa personală, sunt și ele dincolo de lumea vizibilă și de gândirea rațională. Cuvântul lui Dumnezeu interpelează omul în existența sa personală și, astfel, îl face liber de preocupările și angoasele care-l sufocă, când uită de „Dincolo”²³.

Cristos, aşadar, nu este văzut atât ca unicul răscumpărător, ci ca revelator, ca un simplu rabbi sau învățător al credinței simple în Tatăl, ca acela care revelează omului un nou tip de existență, care nu este o preexistentă, atât a fi pentru alții al lui Bonhoeffer, cât a fi pentru Dumnezeu, care supune total orice gândire și voire a noastră. Cristos ne vine în întâmpinare numai prin cuvântul predicii și în nici un alt mod. Kerigma ne invită la credință, la ascultarea credinței în fața intervenției lui Dumnezeu. Revelația este un discurs adresat omului, care îi pune în lumină condiția sa de păcătos înaintea lui Dumnezeu, căruia Dumnezeu îi oferă gratuit dreptatea sa. Credința este în același timp înțelegerea revelației și a propriei existențe²⁴.

Din punct de vedere al credinței personale a omului punctul de referire nu este Isus istoric ci mai degrabă Cristos viu, „cel de azi”. Credința, de fapt, se fundamentează în mod unic pe învierea lui Isus. Învierea nu este un eveniment istoric ci se descoperă doar prin credință. Credința nu este un fenomen al acestei lumi pe care toți vor să-o înțeleagă. Individul nu este pus în fața unei entități care generează „creștinismul” ci în fața cuvântului care astăzi îl interpelează. Aici se poate înțelege reforma lui Bultmann: concentrarea tuturor tematicilor teologice asupra justificării prin credință. Credința nu constă în acceptarea generică a creștinismului, ea există doar în constanta ascultare a acestui ultim cuvânt, prin care Dumnezeu mă declară drept dar păcătos. Predicarea este în mod exclusiv vestirea crucii ca un act salvific al mântuirii.

Credința nu este o schimbare ontologică a existenței. Creștinul trăiește în același mod ca și necredinciosul și se află în aceeași situație ontologică. Ceea ce este diferit este modul în care se înțelege pe sine, ca cel care provine din Cuvântul care justifică. În mod concret: ca păcătoși, creștinul și necreștinul sunt în aceeași situație în fața lui Dumnezeu. Singurul privilegiu al creștinului este este acela al

²² Cf. R BULTMANN., *Gesù*, Queriniana, Brescia 1972, 97.

²³ Cf. R BULTMANN.. *Jesus Christus und die Mythologie*, 208. citat de E. FERENȚ, *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru mântuirea omului*, 133-134.

²⁴ Cf. E. FERENȚ, *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru mântuirea omului*, 134.

crucii, acela al actului salvific, care trece la toți, pentru că toți sunt păcătoși. Credința este o privare radicală de orice siguranță și în același timp o eliberare. Ea, de fapt, mediază comunicarea din partea lui Dumnezeu, de aceea omul nu are nevoie de o altă siguranță. Și a avea o siguranță de acest gen înseamnă să te pui la adăpostul lui Dumnezeu și să încerci o formă de autojustificare impotentă care acum este depășit de actul salvific al lui Dumnezeu. Eu sunt pus într-un raport liber cu Dumnezeu și chiar cu lumea. Mântuirea nu vine din lume: vine din afara lumii. Astfel, lumea este din nou calificată prin ceea ce este în mod originar: nu este factor al mântuirii dar spațiu unde omul trăiește; sau în termeni teologici, creație a lui Dumnezeu.

Credința nu provine din lume, dar nu este o fugă spirituală de lume: are locul ei în lume. Diversitatea lumii stă în libertate, care, face posibilă iubirea²⁵.

4. Reacții la adresa teologiei lui Bultmann

4.1. Biserica protestantă: Ernst Käsemann

Käsemann nu este satisfăcut de poziția lui Bultmann ci preferă o cale de mijloc între raționalism, care a făcut din Isus un simplu om, și supranaturalism, care admite supranaturalul vieții lui Isus, transformându-l într-un θειος ανέρ.

Minurile nu oferă o bază solidă pentru credință deoarece Isus nu este un simplu magician ci un Kyrios. Pe de altă parte, viața pământească a lui Isus are o importanță pentru credință, în măsura în care Biserica primară nu a voit ca mitologia să ocupe locul istoriei sau să fie un înlocuitor ceresc al omului din Nazaret. În concluzie, crucea și învierea lui Cristos ocupă un loc central în credința noastră.

Mt, Mc și In asimilează istoria în kerigmă, subliniind continuitatea lui Isus cu Cristos și păstrează aspectul istoric al lui Isus. Ideea lui Luca despre Isus este una „istorică” în măsura în care Luca transformă escatologia în „Istoria mântuirii”. Revelația nu este ceva teoretic, dar se manifestă în măsura în care inundă istoria și se confirmă în istorie. Pe de altă parte a istorie, Revelația poate fi acceptată sau respinsă, în timp ce istoria poate fi neglijată dar nu respinsă. Chiar și evanghelia lui Ioan, cu aspectul său anti-docetist, nu poate să nu sublinieze că Isus Cristos „provine din carne”.

Viața lui Isus este parte constitutivă a credinței noastre pentru că Cristos al credinței și Isus al istoriei este o singură persoană²⁶.

4.2. Biserica catolică: Joseph Ratzinger

²⁵ H CONZELMANN., „Rudolf Bultmann“, 268-269.

²⁶ Cf. Prosper Grech, *Gesù storico e Ermeneutica Esistenziale*, Pontificia Università Gregoriana. Pontificio Istituto Biblico, Roma 1973, 21.

Ratzinger nu poate accepta teologia lui Bultmann și susține că prin întrupare a avut lor o îmbinare între *logos* și *sark*, între sensul istoriei și configurația ei concretă. Rațiunea, care susține întreaga existență s-a întrupat, adică a intrat pe scena istoriei și a devenit unul dintre actorii ei care chiar a schimbat istoria. Omul istoric Isus este Fiul lui Dumnezeu, iar Fiul lui Dumnezeu este Omul Isus. Dumnezeu se descoperă oamenilor prin oameni, mai concret, prin acel om prin care existența umană își capătă forma sa definitivă, și care, tocmai prin aceasta, el este, în același timp, și Dumnezeu însuși²⁷.

Acceptarea credinței nu este acceptarea unui sistem ci acceptarea unei persoane, care este însăși Cuvântul. Persoana lui Isus este învățătura sa, iar învățătura sa este el însuși. Credința creștină, adică credința în Isus Cristos, este, de aceea, o adevărată *credință personală*²⁸. Înțelegerea credinței de către creștini se realizează astfel: „creștinii, pornind de la cruce, ajung să recunoască în cel răstignit identitatea dintre persoană, cuvânt și operă”²⁹.

CONCLUZIE

Rudolf Bultmann a fost un teolog protestant care prin teologia sa a trezit o „revoluție” în rândul teologilor, atât catolici cât și protestanți. Prin teologia sa a trecut de la Isus la Cristos, acest lucru ca și reacție la teologia liberală care l-a exaltat prea mult pe Isus istoric în detrimentul lui Cristos al credinței.

Își începe teologia cu premisa că Noul Testament, folosind un limbaj mitizat, nu mi poate fi înțeles de oamenii din ziua de azi. În lucrarea sa *Nuovo Testamento e mitologia. Il problema della demitologizzazione* analizează fiecare eveniment al kerigmei ajungând la concluzia că fiecare moment din viața lui Isus are o puternică încărcătură mitică. Și pentru a rezolva acest lucru propune faimoasa demitizare a Noului Testament. Prin termenul „demitizare” Bultmann înțelege un procedeu hermeneutic care analizează textele și expresiile mitologice în funcție de conținutul lor real. Demitizând Noul Testament ajunge la concluzia că Isus istoric, și faptele sale, evenimentele cele mai importante cu privire la Isus: de la întrupare până la înălțare nu au existat. Dar nu neagă în mod direct existența istorică a lui Isus dar spune că important este Cristos și kerigma. Important este rolul existențial al predicii lui Isus și al apostolilor. Important este că am fost justificați și îndreptățiti de Cristos. Concluziile la care a ajuns prin demitizare nu le acceptă nici el, de aceea spune că important nu este Isus istoric ci Cristos al credinței.

Bultmann este criticat de teologii protestanți printre care Käsemann și de cei catolici, printre care și Joseph Ratzinger. Aceștia susțin identitatea dintre Isus al istoriei și Cristos al credinței. Käsemann susține că viața lui Isus este parte constitutivă a credinței noastre pentru că Cristos al credinței și Isus al istoriei este o

²⁷ Cf. J. RATZINGER, Introducere în creștinism. Prelegeri despre Crezul apostolic, 134-135.

²⁸ Cf. J. RATZINGER, Introducere în creștinism. Prelegeri despre Crezul apostolic, 142.

²⁹ J. RATZINGER, Introducere în creștinism. Prelegeri despre Crezul apostolic, 143.

singură persoană. Joseph Ratzinger susține că acceptarea credinței nu este acceptarea unui sistem ci acceptarea unei persoane, care este însăși Cuvântul. Persoana lui Isus este învățătura sa, iar învățătura sa este el însuși.

BIBLIOGRAFIE

BULTMANN R., *Gesù*, Queriniana, Brescia 1972.

_____, *Nuovo Testamento e mitologia. Il problema della demitologizzazione*, Queriniana, Brescia 1970.

COMISIA BIBLICĂ PONTIFICALĂ, *Interpretarea Bibliei în Biserică* (21.9.1993), ITRC, Iași 2000.
EV 13/2982-2983.

CONZELMANN H., „Rudolf Bultmann“ în *Mysterium salutis. XII:Supplemento*.....

FERENȚ E., *Isus Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru măntuirea omului*, Sapientia, Iași 2004.

GRECH Prosper, *Gesù storico e Ermeneutica Esistenziale*, Pontificia Università Gregoriana.
Pontificio Istituto Biblico, Roma 1973.

RATZINGER J., *Einführung in das Christentum. Vorlesungen über das Apostolische Glaubensbekenntnis*, Kösel-Verlag GmbH & Co., München 1968; trad.
română, *Introducere în creștinism. Prelegeri despre Credința apostolică. Cu un nou eseu introductiv*. Sapientia, Iași 2004.